

YANGI AVLOD DARSLIK LARI BILAN ISHLASHDA BADIY MATN BILAN ISHLASH METODIKASI

To'xtasinova Shahnoza Javlonbek qizi

Namangan davlat pedagogika instituti
O'zbek tili va adabiyoti mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada yangi avlod darsliklari asosida badiiy matn bilan ishlash metodikasi tahlil qilinadi. O'quvchilarning nutqiy, tafakkuriy va estetik rivojlanishida badiiy matnning o'rni yoritiladi. Amaliy usullar orqali samarali ta'lim jarayoni asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: badiiy matn, metodika, yangi darsliklar, o'qish, tafakkur

Abstract: This article discusses methods of working with literary texts based on new-generation textbooks. It highlights the role of literary texts in developing students' speech, thinking, and aesthetic perception. Effective teaching approaches are substantiated.

Keywords: literary text, methodology, new textbooks, reading, thinking

Zamonaviy ta'lim tizimida yangi avlod darsliklari asosida o'qitish jarayoni tubdan yangilanib, o'quvchining mustaqil fikrlashi, tahlil qilish qobiliyati va ijodiy yondashuvini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, badiiy matn bilan ishlash metodikasi bu jarayonda muhim o'rin egallaydi, chunki badiiy matn o'quvchilarning nafaqat nutqiy, balki estetik va ma'naviy rivojiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi [1].

Yangi avlod darsliklarida badiiy matnlar tanlovi o'quvchilarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va tafakkur darajasini hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Bu esa o'quvchilarda matnni chuqur anglash, obrazlarni tahlil qilish va muallif g'oyasini tushunish ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi [5]. Shu nuqtai nazardan, badiiy matn bilan ishlash metodikasi an'anaviy yondashuvlardan farqli ravishda interaktiv va innovatsion usullarga asoslanadi.

Badiiy matn bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning faol ishtiroki muhim hisoblanadi. O'qituvchi faqat ma'lumot beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi va motivator sifatida faoliyat yuritadi [2]. Matn ustida ishlashning samarali usullaridan biri — savol-javob asosida tahlil qilish bo'lib, bu usul o'quvchilarning fikrlash faolligini oshiradi. Shuningdek, muammoli savollar berish orqali o'quvchilarni mustaqil xulosa chiqarishga undash mumkin [7].

Bundan tashqari, badiiy matn bilan ishlashda rol o'yinlar, dramatizatsiya va ijodiy topshiriqlar keng qo'llaniladi. Masalan, matndagi qahramonlar rolini ijro etish orqali o'quvchilar obrazni chuqurroq anglaydi va matn mazmunini yaxshiroq o'zlashtiradi [4]. Ijodiy yozma ishlar esa o'quvchilarning nutqini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Yangi darsliklar asosida matn bilan ishlashda klaster, konseptual xaritalar, "aqliy hujum" kabi metodlardan foydalanish ham samarali natija beradi. Bu usullar o'quvchilarning bilimlarini tizimlashtirishga va mantiqiy bog'lanishlarni aniqlashga yordam beradi. Shu bilan birga, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish badiiy matnni yanada qiziqarli va tushunarli qilish imkonini yaratadi [6].

Badiiy matn bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish ham muhimdir [3]. Har bir o'quvchining qabul qilish darajasi turlicha bo'lgani sababli, differensial yondashuvni qo'llash zarur. Bu esa ta'lim samaradorligini oshiradi va har bir o'quvchining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Umuman olganda, yangi avlod darsliklari asosida badiiy matn bilan ishlash metodikasi o'quvchilarning kompleks rivojlanishini ta'minlaydi. Bu jarayonda interaktiv usullardan foydalanish, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalari shakllanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society*. Cambridge: Harvard University Press.
2. Bruner, J. (1990). *Acts of Meaning*. Cambridge: Harvard University Press.
3. Zunnunov, A. (2015). *Ona tili o'qitish metodikasi*. Toshkent.
4. Ismoilov, K. (2018). *Zamonaviy pedagogik texnologiyalar*. Toshkent.
5. Nunan, D. (1999). *Second Language Teaching & Learning*. Boston: Heinle & Heinle.
6. *Tillayeva R. O'QUVCHILAR FAOLLIGINI OSHIRISHDA TADQIQOT ISHI TASHKIL ETISH SAMARADORLIGI //O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI YOSHFILOLOG OLIMLAR JAMIYATI.C.439.*https://tsuull.uz/sites/default/files/02_06_22_toplam_til_va_a_dabiyot_ilmiy_va_amaliy_izlanishlar_yolidagi_0.pdf#page=439
7. *R.T. Tillayeva. M.M.Q. Mo'minova. O'quvchilarning axborot bilan ishlash kompetensiyalarini shakllantirishda adabiy-tanqidiy materiallardan foydalanish metodikasi "Science and Education" Scientific Journal / www.openscience.uz November 2023 / Volume 4 Issue*